

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 21.9.2010
KOM(2010) 491 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Naisten ja miesten tasa-arvostrategia
vuosiksi 2010–2015**

SEK(2010) 1079
SEK(2010) 1080

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Naisten ja miesten tasa-arvostrategia
vuosiksi 2010–2015**

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
1. Tasavertainen taloudellinen riippumattomuus	4
2. Sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä.....	6
3. Tasa-arvo päätöksenteossa	7
4. Ihmisarvo, koskemattomuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettaminen	8
5. Sukupuolten tasa-arvo ulkoisissa toimissa.....	9
6. Horisontaaliset kysymykset	11

Johdanto

Euroopan unionin saavutukset naisten ja miesten tasa-arvon edistämisessä ovat auttaneet parantamaan monien Euroopan kansalaisten elämää ja muodostavat perustan, jolta on nyt saatava aikaan todellinen sukupuolten tasa-arvo yhteiskunnassa.

Miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatetta käytettiin vuonna 1975 menestyksekkäästi Belgian kansallisen lentoyhtiön palveluksessa lentoemäntänä olleen Gabrielle Defrennen puolustamiseksi, ja Defrennen tapauksesta juontuvat oikeudet ovat Euroopan unionin naisten kannalta muodostuneet sellaiseksi perinnöksi, jota ei enää voida horjuttaa. Tämä tapaus johti ensimmäisten sukupuolten tasa-arvoa käsitelleiden eurooppalaisten direktiivien hyväksymiseen.

Myönteiseen viimeaikaiseen kehitykseen kuuluvat naisten määrän kasvu työmarkkinoilla ja edistyminen paremman koulutuksen varmistamisessa naisille. Sukupuolten välillä on kuitenkin edelleen eroja monilla aloilla, ja työmarkkinoilla naisia on edelleen suhteettoman paljon matalapalkka-aloilla ja suhteettoman vähän päätöksentekotehtävissä. Vanhemmuus pitää naisten työllisyysasteen alhaisena, ja naiset tekevät edelleen miehiä enemmän palkatonta kotityötä.

Naisten ja miesten välinen eriarvoisuus loukkaa perusoikeuksia. Lisäksi se käy kalliiksi taloudelle ja johtaa kykyjen alikäyttöön. Toisaalta sukupuolten tasa-arvon parantaminen voi hyödyttää taloutta ja yrityksiä.¹ Eurooppa 2020 -strategian² tavoitteiden saavuttaminen eli älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun toteuttaminen edellyttää, että naisten potentiaalia ja lahjakkuutta on käytettävä laajemmin ja tehokkaammin.

Sukupuoliroolit vaikuttavat edelleen yksilön kannalta tärkeisiin koulutukseen, uraan, työskentelyjärjestelyihin, perheeseen ja vanhemmuuteen liittyviin päätöksiin. Nämä päätökset puolestaan vaikuttavat talouteen ja yhteiskuntaan. On näin ollen kaikkien edun mukaista tarjota todellisia vaihtoehtoja tasaveroisesti niin naisille kuin miehille heidän elämänsä eri vaiheissa.

Tasa-arvo on yksi unionin viidestä perusarvosta. Unioni on sitoutunut pyrkimään naisten ja miesten tasa-arvoon kaikessa toiminnassaan.³ Perusoikeuskirjassa⁴ säädetään tällaisesta tasa-arvosta ja kielletään sukupuoleen perustuva syrjintä.

Komissio hyväksyi maaliskuussa 2010 naisten peruskirjan⁵, jolla juhlistetaan Pekingissä YK:n naisten maailmankonferenssissa annetun julistuksen ja toimintaohjelman 15. vuosipäivää sekä kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan YK:n yleissopimuksen 30. vuosipäivää. Tässä peruskirjassa komissio

¹ Neuvoston päätelmät – Sukupuolten tasa-arvo: kasvun ja työllisyyden vahvistaminen, 2980. EPSCO-neuvoston kokous, 30.11.2009.

² KOM(2010) 2020.

³ SEU-sopimuksen 2 ja 3 artikla, SEUT-sopimuksen 8 artikla.

⁴ EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1, 23 artikla.

⁵ KOM(2010) 78.

uudistaa sitoutumisensa sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolinäkökulman vahvistamiseen kaikessa politiikassaan.

Käyttäen perustana naisten ja miesten tasa-arvon etenemissuunnitelmaa 2006–2010 sekä Euroopan tasa-arvosopimusta⁶ tässä strategiassa esitetään naisten peruskirjassa määritellyillä viidellä painopistealalla toteutettavia toimia. Lisäksi strategiaan sisältyy monialaisten kysymysten osio. Kunkin painopistealan kohdalla kuvaillaan keskeisiä toimia muutoksen edistämiseksi ja edistymisen aikaansaamiseksi. Yksityiskohtaisempia ehdotuksia löytyy mukana seuraavasta valmisteluasiakirjasta. Ehdotetuissa toimissa noudatetaan kaksitahoista sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen (eli sukupuoliulottuvuuden ottamista osaksi kaikkea politiikkaa) ja erityistoimenpiteiden muodostamaa lähestymistapaa. Strategia muodostaa Euroopan komission työohjelman sukupuolten tasa-arvon alalla, ja siinä pyritään lisäksi edistämään kehitystä jäsenvaltioiden tasolla ja luomaan perusta yhteistyölle muiden EU:n toimielinten ja sidosryhmien kanssa.

1. TASAVERTAINEN TALOUDELLINEN RIIPPUMATTOMUUS

Taloudellinen riippumattomuus on ennakkoodellytys sille, että niin naiset kuin miehet voivat hallita omaa elämäänsä ja että heillä on aitoa valinnanvaraa. Itsensä elättäminen on tärkein keino päästä tähän tavoitteeseen, ja naisten osallistuminen työmarkkinoille on lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana siten, että naisten työllisyysaste on noussut 62,5 prosenttiin.⁷ EU:ssa vuosien 2000 ja 2009 välillä luoduista 12,5 miljoonasta uudesta työpaikasta on 9,8 miljoonaa naisten hallussa. Tämä naisten osallistumisasteen kasvu on edistänyt talouskasvua EU:ssa.

Useampien naisten saaminen työmarkkinoille auttaa tasapainottamaan työikäisen väestön kutistumisen vaikutuksia ja vähentää näin julkisiin varoihin ja sosiaaliturvajärjestelmiin kohdistuvaa räsitusta, laajentaa osaamispääomapohjaa ja lisää kilpailukykyä. Työn ja perhe-elämän tasapainottamista helpottavilla toimenpiteillä voi olla myönteinen vaikutus syntyvyyteen. Jotta voitaisiin saavuttaa Eurooppa 2020 -strategiassa tavoitteeksi asetettu naisten ja miesten 75 prosentin työllisyysaste, on kiinnitettävä erityistä huomiota ikääntyneiden naisten, yksinhuoltajien, vammaisten naisten, maahanmuuttajanaisten ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naisten osallistumiseen työmarkkinoille. Näiden ryhmien työllisyysasteet ovat edelleen suhteellisen alhaiset, ja sukupuolten välisiä jäljellä olevia eroja on vähennettävä niin määrällisesti kuin laadullisesti.⁸

Vanhemmuus vaikuttaa nykyäänkin huomattavan eri tavalla naisten ja miesten osallistumiseen työmarkkinoille EU:ssa, koska naiset kantavat edelleen suhteettoman suuren osan perhe-elämän pyörittämiseen liittyvästä vastuusta. Useat naiset katsovat vieläkin, että heidän on valittava uran ja lasten välillä. Nykyiset väestönkehityssuuntaukset merkitsevät lisäksi sitä, että naiset ja miehet joutuvat yhä useammin hoitamaan muita huollettavia kuin lapsia määräämättömän pituisia ajanjaksoja. Niissä jäsenvaltioissa, joissa on otettu käyttöön yhteensovittamistoimia, on niin naisten kuin miesten osallistuminen työmarkkinoille runsasta ja syntyvyys

⁶ Eurooppa-neuvoston päätelmät maaliskuulta 2006, 7775/1/06.

⁷ Kasvua on ollut 57,3 prosentista 62,5 prosenttiin vuosien 2000–2009 välillä (ikäryhmä 20–64-vuotiaat).

⁸ Ks. erityisesti työllisyyspolitiikan suuntaviiva 7, neuvoston asiakirja 10907/10, 9.6.2010.

suhteellisen kestävällä pohjalla. EU on vastikään edistynyt paremman työ- ja perhe-elämän tasapainon yleisten puitteiden kohentamisessa.⁹ Komissio pyrkii siihen, että tällä alalla edistytään lisää ja kiinnittää erityistä huomiota edullisten ja korkealaatuisten hoitopalvelujen saatavuuteen.

Naisyrittäjien osuus – heitä on 33 prosenttia¹⁰ yrittäjistä (30 prosenttia uusissa yrityksissä) – on liian vähäinen, eivätkä useimmat naiset edelleenkään pidä yrittämistä varteenotettavana uravaihtoehtona. Itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivia naisia koskevan tarkistetun direktiivin¹¹ täytäntöönpanon myötä pitäisi poistua merkittävä naisten yrittäjyyttä haitannut este.¹² Nuorten naisten pitäisi lisäksi voida hyötyä kasvavasta panostamisesta yrittäjyyteen yhtenä niistä perustaidoista, jotka koulujen pitäisi opettaa kaikille oppilaille, kuten Nuoret liikkeellä -lippulaivahankkeessa tuodaan esille.¹³

Maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on edelleen alhainen¹⁴ erityisesti kolmen ensimmäisen vastaanottavassa maassa vietetyn vuoden aikana. Tästä syystä maahanmuuttajanaيسille on annettava apua varhaisessa vaiheessa ja tämän avun vaikutuksia on seurattava. On olennaisen tärkeää saada heidät tietoisiksi oikeuksistaan ja helpottaa heidän kotoutumistaan ja pääsyään koulutuksen ja terveydenhoidon piiriin.

Naiset ja miehet kokevat köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen edelleen varsin eri tavalla. Naisten köyhyysriski on suurempi. Tämä koskee erityisesti yksinhuoltajia ja ikääntyneitä, jolloin palkkaerot muuttuvat eläke-eroksi. Työllisyyden esteet näkyvät myös työmarkkinoiden ulkopuolella olevien ja pitkäaikaistyöttömien suurempana osuutena. Muita heikommassa asemassa olevissa ryhmissä (esim. maahanmuuttajat, vammaiset, ikääntyneet) sukupuolten väliset erot ovat lisäksi yleensä suuremmat ja aiheuttavat monia ongelmia naisille. Tarvitaan aktiivisena ikääntymiseen tähtäävää politiikkaa ja eläkesektorin erityistoimia, jotta naisilla olisi riittävä toimeentulo eläkkeelle jäädessään.¹⁵

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikkien **Eurooppa 2020** -strategian osatekijöiden ja lippulaiva-aloitteiden toteuttamisessa erityisesti jäsenvaltioiden asiaan liittyvien toimenpiteiden määrittelyssä ja toteuttamisessa antamalla teknistä tukea niin rakennerahastojen kuin muiden merkittävien rahoitusohjelmien (esim.

⁹ KOM(2008) 635; direktiivi 2010/18/EU vanhempainvapaata koskevan tarkistetun puitesopimuksen täytäntöönpanosta, EUVL L 68, 18.3.2010, s. 13; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/41/EU, annettu 7. heinäkuuta 2010, miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin sekä neuvoston direktiivin 86/613/ETY kumoamisesta, EUVL L 180, 15.7.2010.

¹⁰ Työvoimatutkimus, 2008.

¹¹ Ks. alaviite 9.

¹² Ks. myös työllisyyspolitiikan suuntaviiva 8.

¹³ KOM(2010) 477.

¹⁴ Neuvoston ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät kotouttamisesta kehityksen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden liikkeellepanevana voimana, 10307/10, 3.6.2010.

¹⁵ Ks. myös työllisyyspolitiikan suuntaviiva 10.

tutkimuksen seitsemäs puiteohjelma) kautta. Työllisyyspolitiikan suuntaviivojen puitteissa ja arvioitaessa jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkaa komissio seuraa tarkkaan sitä politiikkaa, jolla jäsenvaltiot pyrkivät parantamaan sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja edistämään naisten sosiaalista osallisuutta.

- edistää naisten yrittäjyyttä ja itsenäistä ammatinharjoittamista.
- arvioida **perhesyistä myönnettäviä lomia** koskevissa oikeuksissa vielä olevia eroja, erityisesti kun kyseessä ovat vanhempainlomat ja hoitovapaat, ja vaihtoehtoja näihin eroihin puuttumiseksi. Työmarkkinaosapuolia kuullaan muista toimenpiteistä SEUT-sopimuksen 154 artiklan nojalla.
- raportoida jäsenvaltioiden saavutuksista **lastenhoitopalvelujen** alalla.
- edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikissa **maahanmuuttoon ja maahanmuuttajien kotouttamiseen** liittyvissä aloitteissa.

2. SAMA PALKKA SAMASTA TAI SAMANARVOISESTA TYÖSTÄ

Periaate, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka, on kirjattu EU:n perussopimuksiin. Tästä huolimatta sukupuolten välinen palkkaero (keskimääräinen miesten ja naisten bruttomääräisten tuntiansioiden ero koko taloudessa) on EU:ssa edelleen 17,8 prosenttia. Virossa ero on 30,9 prosenttia, Tšekissä 26,2 prosenttia, Itävallassa 25,5 prosenttia ja Saksassa 23,2 prosenttia. Erot ovat pienimmät Italiassa (4,9 prosenttia), Sloveniassa (8,5 prosenttia) ja Belgiassa ja Romaniassa (9 prosenttia).¹⁶ Tähän tilanteeseen on selkeästi saatava EU:n perussopimusten hengen mukaisesti muutos ajan mittaan.

Sukupuolten välisen palkkaeron perussyissä on kyse huomattavasti laajemmasta asiakokonaisuudesta kuin pelkästä samapalkkaisuuskysymyksestä. Naisten koulutustaso ja ammatillinen kehitys ovat epäsuhdassa keskenään, joten siirtymiseen koulutuksen parista työmarkkinoille olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. Palkkaeron syyt juontuvat myös työmarkkinoiden eriytymisestä, sillä naiset ja miehet työskentelevät yhä usein eri aloilla / eri töissä. Naiset tai miehet ovat usein yliedustettuina tietyillä aloilla, ja ”naisten töitä” (lähinnä terveydenhuollossa, koulutusala ja julkishallinnossa) ei yleensä arvosteta yhtä paljon kuin tyypillisesti miehisiä ammatteja. Toisaalta, samalla alalla tai samassa yrityksessä naisten tekemä työ on yleensä vähempiarvoista ja huonommin palkattua.

Palkkaero kuvastelee myös muuta työmarkkinoilla vallitsevaa eriarvoisuutta, joka vaikuttaa lähinnä naisiin – erityisesti heidän suhteetonta osuuttaan perhevastuun kantamisessa ja vaikeuksia sovittaa työ ja yksityiselämä yhteen. Monet naiset työskentelevät osa-aikaisesti tai epätyypillisten työsopimusten pohjalta: näin he voivat tosin olla mukana työelämässä ja hoitaa samalla perhevastuunsa, mutta näillä järjestelyillä voi olla kielteinen vaikutus heidän palkkaansa, urakehitykseensä, ylennysnäkyksiinsä ja eläkkeisiinsä.¹⁷

¹⁶ Vuoden 2008 luvut, lukuun ottamatta Viroa (2007).

¹⁷ Ks. myös työllisyyspolitiikan suuntaviiva 7.

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten kanssa – ja ottaen huomioon työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun itsenäisen aseman – tarkastella mahdollisia keinoja lisätä **palkkauksen avoimuutta** sekä erilaisten järjestelyiden (kuten **osa-aikatyön** ja **määräaikaisten** työsopimusten) vaikutusta samapalkkaisuuteen.
- tukea **samapalkkaisuusaloitteita työpaikoilla**, esimerkkeinä tasa-arvomerkit, -peruskirjat ja -palkinnot sekä työnantajille tarkoitettujen välineiden kehittäminen perusteettomien sukupuolten välisten palkkaerojen korjaamiseksi.
- järjestää vuosittain **Euroopan samapalkkaisuuspäivän** tietoisuuden lisäämiseksi siitä, kuinka paljon pidempään naisten on työskenneltävä ansaitakseen saman kuin miehet.
- kannustaa naisia valitsemaan **muun kuin sukupuolelleen tyypillisen ammatin** esimerkiksi ”vihreillä” ja innovatiivisilla aloilla.

3. TASA-ARVO PÄÄTÖKSENTEOSSA

Naiset ovat useimmissa jäsenvaltioissa edelleen aliedustettuina päätöksentekoprosesseissa ja -tehtävissä, erityisesti korkeimmilla tasoilla, huolimatta siitä, että Euroopassa heidän osuutensa työvoimasta on lähes puolet ja heidän osuutensa uusista yliopistotutkinnon suorittaneista on yli puolet.

Vaikka kumpikin sukupuoli on nykyisin paremmin edustettuna poliittisessa päätöksenteossa, paljon on vielä tehtävää. Keskimäärin vain joka neljäs jäsenvaltioiden parlamenttien jäsenistä ja hallitusten ministereistä on nainen.¹⁸

Talouselämän päätöksenteossa naisten osuus on miehiä vähäisempi kaikilla hallinnon ja päätöksenteon tasoilla. EU:n suurimpien pörssinoteerattujen yhtiöiden johtokuntien jäsenistä naisia on vain kymmenen prosenttia ja johtokunnan puheenjohtajista vain kolme prosenttia. Tutkimus on osoittanut, että sukupuolten tasapuolisesta edustuksesta on hyötyä ja että naisten johtoasemat ja yritysten suorituskyky korreloivat keskenään positiivisesti.

EU asetti vuonna 2005 tavoitteeksi, että naisten olisi täytettävä 25 prosenttia julkisen tutkimussektorin johtavista paikoista. Tavoitteeseen on edelleen matkaa, sillä vain 19 prosenttia EU:n korkeakoulujen professoreista on naisia.¹⁹ Sukupuolten epäsuhta tieteesä ja tutkimuksessa on edelleen tärkeä este sille, ettei Eurooppa pääse kilpailukyvyyn lisäämistä ja innovointipotentiaalin maksimointia koskevaan tavoitteeseensa.

¹⁸ Ks. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=762&langId=en&furtherPubs=yes>.

¹⁹ A-palkkaluokan akateeminen henkilöstö (professorit) (She Figures 2009).

Komissio soveltaa samoja standardeja, joita se kannustaa muita asettamaan, pyrkimällä tarvittavin toimin saamaan sukupuolet tasapuolisesti esille komissiossa erityisesti päätöksentekotehtävissä.

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- tarkastella kohdennettuja aloitteita **sukupuolten välisen tasapainon** parantamiseksi **päätöksenteossa**.
- seurata, miten edistytään tavoitteessa, jonka mukaan **25 prosenttia tutkimusalan huippupäättäjistä olisi oltava naisia**.
- **seurata, miten edistytään** tavoitteessa, jonka mukaan komission perustamissa komiteoissa ja asiantuntijaryhmissä olisi oltava 40 prosenttia kummankin sukupuolen edustajia.²⁰
- tukea toimia, joilla edistetään naisten suurempaa osallistumista **Euroopan parlamentin vaaleihin**, myös ehdokkaina.

4. IHMISARVO, KOSKEMATTOMUUS JA SUKUPUOLEEN PERUSTUVAN VÄKIVALLAN LOPETTAMINEN

Naiset kokevat monentyyppistä väkivaltaa vain siksi, että he ovat naisia. Väkivallan muotoja ovat perheväkivalta, sukupuolinen häirintä, raiskaus, seksuaalinen väkivalta konfliktien aikana sekä vahingolliset tapoihin tai perinteisiin pohjautuvat käytänteet kuten naisen sukuelinten silpominen, pakkoavioliitot ja kunniarikokset. Arvioiden mukaan 20–25 prosenttia naisista on Euroopassa kokenut fyysistä väkivaltaa vähintään kerran elämänsä aikana,²¹ ja joidenkin arvioiden mukaan jopa puoli miljoonaa Euroopassa elävää naista on joutunut kokemaan sukuelinten silpomisen.²²

Toimintasuunnitelmassa Tukholman ohjelman toteuttamiseksi²³ korostetaan rikosten uhrien, myös väkivallan ja sukuelinten silpomisen kohteiksi joutuneiden naisten, suojelua, ja julkistetaan sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuntaan keskittyvä kattava EU:n strategia. Lisäksi naisten peruskirjassa kaavaillaan kattavan ja tehokkaan politiikan ottamista käyttöön sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumiseksi samoin kuin komission toimivaltaan kuuluvia toimenpiteitä – rikoslainsäädäntö mukaan luettuna – naisten sukuelinten silpomisen hävittämiseksi kertakaikkisesti kaikkialta Euroopasta.

Sukupuolten välinen eriarvoisuus ilmenee myös terveydenhoidossa ja pitkäaikaishoidossa samoin kuin terveystilanteessa. On olemassa tiettyjä sukupuolikohtaisia terveysriskejä ja tauteja, joita on käsiteltävä riittävällä tavalla

²⁰ Komission päätös 2000/407/EY, 19.6.2000.

²¹ Euroopan neuvosto, Combating violence against women: Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member states (2006).

²² Euroopan parlamentin päätöslauselma 24.3.2009 EU:ssa harjoitetun naisten sukupuolielinten silpomisen torjunnasta.

²³ KOM(2010) 171.

lääketieteellisessä tutkimuksessa ja terveyspalveluissa. On varmistettava, että sosiaali- ja terveyspalveluissa otetaan edelleen entistä paremmin huomioon naisten ja miesten erityistarpeet.

Sukupuolinäkökohdat ovat myös erityisen merkittäviä turvanpaikanhakijoiden ollessa kyseessä. Komission vuosina 2008 ja 2009 antamissa ehdotuksissa, joilla muutetaan EU:n nykyisiä turvapaikan hakuun liittyviä välineitä, käsitellään muun muassa niitä keskeisiä aloja, joilla sukupuolinäkökohtia on vahvistettava.

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- hyväksyä EU:n laajuisen naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa käsittelevän strategian, jolla pyritään esimerkiksi hävittämään naisten sukuelinten silpominen käyttäen kaikkia asianmukaisia välineitä, myös rikoslainsäädäntöä, EU:n toimivallan rajoissa. Tämän tueksi järjestetään Euroopan laajuinen tiedotuskampanja naisiin kohdistuvasta väkivallasta.
- varmistaa tasa-arvonäkökohtien huomioon ottamisen EU:n turvapaikkalainsäädännössä sekä edistää sukupuolikohtaista koulutusta ja parhaita käytänteitä Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastossa sekä Euroopan pakolaisrahaston rahoituksen turvin.
- laatia miesten terveysraportin vuonna 2010 laaditun naisten terveysraportin jatkoksi.

5. SUKUPUOLTEN TASA-ARVO ULKOISISSA TOIMISSA

Sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa edistävä EU:n politiikka liittyy kiinteästi unionin kolmansissa maissa toteuttamaan työhön. EU voi ulkoisten toimien puitteissa toteuttamansa eri politiikan turvin edistää huomattavasti sukupuolten tasa-arvoa ja lisätä naisten vaikutusvaltaa maailmanlaajuisesti.

Ehdokasmaiden on omaksuttava täysipainoisesti naisten ja miesten tasa-arvon peruseriaate. EU:n tällä alalla antaman lainsäädännön saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä sen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa on edelleen seurattava laajentumisprosessissa ensisijaisena toimenä, jolle EU antaa rahallista tukea.

EU tukee Euroopan naapuruuspolitiikkansa puitteissa kumppanimaiden pyrkimyksiä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Naapuruuspolitiikan toimintasuunnitelmissa esitetään yhteisesti hyväksytty ensisijaisten uudistustoimien ohjelma, ja niihin sisältyy kumppanimaiden antama sitoumus käydä vuoropuhelua asiaan liittyvistä kysymyksistä ja toteuttaa politiikan ja lainsäädännön alalla uudistuksia.

EU on edelleen sitoutunut **vuosituhannen kehitystavoitteiden** nopeampaan saavuttamiseen. Lisäksi se sitoutuu auttamaan niiden standardien saavuttamisessa, jotka on asetettu kaikkinaista naisten syrjinnän poistamista koskevassa yleissopimuksessa, samoin kuin Pekingin toimintaohjelman ja Kairon toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamisessa, siten kuin sukupuolten tasa-arvoa ja

naisten vaikutusvallan lisäämistä kehitysyhteistyössä koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa (2010–2015)²⁴ todetaan. Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan **väkivallan** ja kaikkinaisen heihin kohdistuvan syrjinnän torjumista koskevissa EU:n ohjeissa opastetaan poliittisen vuoropuhelun käymisessä ja autetaan ryhtymään toimiin tarvittaessa yksittäisissä naisten oikeuksien rikkomiseen liittyvissä tapauksissa. EU aikoo edelleen käyttää **kehitysyhteistyöpolitiikkaansa** sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja naisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi.²⁵

EU aikoo lisäksi tehdä aktiivisesti yhteistyötä sukupuolten tasa-arvon alalla toimivien **kansainvälisten järjestöjen** kanssa, esimerkiksi ILO, OECD, YK ja Afrikan unioni, yhteisvaikutusten synnyttämiseksi ja naisten vaikutusvallan lisäämiseksi. Se tekee yhteistyötä myös **YK:n uuden tasa-arvoelimen**, YK Naiset, kanssa, ja tukee kansalaisyhteiskunnan osallistumista, valmiuksien kehittämistä ja tasa-arvon ja naisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä.

EU on lisäksi sitoutunut suojelemaan naisia **konfliktien** aikana ja niiden jälkeen ja varmistamaan naisten täysipainoisen osallistumisen **konfliktien ehkäisyyn, rauhan rakentamiseen** ja jälleenrakentamiseen. EU panee lisäksi aktiivisesti täytäntöön EU:n kokonaisvaltaisen lähestymistavan naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskeviin YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin 1325 ja 1820. Sukupuolinäkökohdat otetaan lisäksi tarkemmin mukaan **humanitaariseen apuun**.²⁶

Lisäksi EU yhdistää sukupuolten tasa-arvon osaksi kauppapolitiikkaansa kestävän kehityksen laajemmissa puitteissa ja kannustaa soveltamaan tosiasiallisesti ILO:n antamia työelämän perusnormeja ja sen ihmisarvoista työtä koskevaa ohjelmaa, myös syrjinnän torjumiseen liittyen, etuuskohtelusopimuksissaan. Sukupuolten tasa-arvoa käsitellään myös kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arvioinneissa, joita laaditaan neuvottelijoiden avuksi kauppaneuvotteluihin.

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- seurata ja tukea Euroopan unioniin liittymiselle asetettujen Kööpenhaminan kriteereiden noudattamista naisten ja miesten tasaveroisen kohtelun alalla ja auttaa Länsi-Balkanin maita ja Turkkiä saattamaan EU:n lainsäädäntö osaksi lainsäädäntöään ja panemaan se täytäntöön.
- panna täytäntöön sukupuolten tasa-arvoa ja naisten vaikutusvallan lisäämistä kehitysyhteistyössä koskevan EU:n toimintasuunnitelman (2010–2015).
- edelleen kannustaa Euroopan naapuruuspolitiikan kumppanuusmaita edistämään sukupuolten tasa-arvoa käymällä säännöllistä poliittista vuoropuhelua, vaihtamalla kokemuksia ja selvittämällä mahdollisuuksia tarjota apua eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen kautta.

²⁴ Liite vuosituhannen kehitystavoitteita koskeviin neuvoston päätelmiin YK:n täysistunnolle New Yorkissa ja sen jälkeen.

²⁵ Ks. edellinen viite.

²⁶ Erityisesti humanitaarista apua koskevan eurooppalaisen konsensuksen täytäntöönpanon yhteydessä, EUVL C 25, 30.1.2008, s. 1.

- ottaa sukupuolinäkökohdat tarkemmin huomioon EU:n humanitaarisessa avussa.

6. HORIZONTAALISET KYSYMYKSET

6.1 Sukupuoliroolit

Jäykät sukupuoliroolit voivat haitata yksilön valintoja ja rajoittaa niin naisten kuin miestenkin mahdollisuuksia. **Syrjimättömien sukupuoliroolien** edistäminen kaikilla elämän osa-alueilla, kuten koulutuksessa, uravalinnoissa, työelämässä ja urheilussa, lisää näin ollen olennaisesti sukupuolten tasa-arvoa. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen edellyttää **miesten** aktiivista panosta, tukea ja osallistumista, ja politiikalla olisi puututtava myös siihen sukupuoleen liittyvään eriarvoisuuteen, joka vaikuttaa erityisesti poikiin tai miehiin, kuten lukutaitoasteeseen, koulunkäynnin keskeyttämiseen ja työterveyteen.

6.2 Lainsäädäntö

EU:lla on jo kauan ollut **lainsäädäntöä, jolla kielletään sukupuoleen perustuva syrjintä** niin työelämässä kuin muilla jokapäiväisen elämän osa-alueilla. Tämä lainsäädäntö on viimeaikaisen merkittävän yksinkertaistamisen ja uudenaikaistamisen ansiosta saatu paremmin vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin. Vuoden 2006 uudelleenlaadittu direktiivi²⁷ ja vuoden 2010 direktiivit oikeudesta vanhempainvapaaseen²⁸ ja itsenäisistä ammatinharjoittajista²⁹ ovat tärkeitä merkkipaaluja.

Tehokkaat säädöspuitteet edellyttävät **seurantaa, valvontaa, säännöllistä arviointia ja päivittämistä** sekä jatkuvaa vuoropuhelua yritysmaailman, työmarkkinaosapuolten, tasa-arvoelinten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa, jotta varmistetaan lainsäädännön vastaavan tarkoitustaan. Uhreja auttavat, oikeuksia edistävät ja tutkimusta kehittävät kansallisen tason tasa-arvoelimet ovat olennaisen tärkeitä sovellettaessa oikeuksia käytännössä, ja olennaista on myös järjestöjen ja ammattiyhdistysten oikeus puolustaa uhreja.

Komissio on tältä osin käynnistänyt kattavan tutkimuksen tasa-arvoelinten toiminnasta 27 jäsenvaltiossa ja yleisemmän tutkimuksen oikeussuojakeinoista tällä alalla. Direktiivin 2004/113/EY nojalla perustettiin foorumi, joka käsittelee sukupuoleen perustuvaa syrjintää vakuutusten ja niihin liittyvien rahoituspalvelujen saannissa. Sen pohdinnat sekä kaksi perusteellista tutkimusta vakuutusikäytännöistä ja mahdollisesta sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä koulutuksessa ovat hyödyksi laadittaessa direktiivistä täytäntöönpanokertomus.

Jos **syrjintä tapahtuu kahdella tai useammalla perusteella**, esimerkiksi työtä hakevien iäkkäämpien naisten tapauksessa iän ja sukupuolen pohjalta, seuraukset ovat erityisen hankalat. Niihin on puututtava pantaessa täytäntöön asiaan liittyvää lainsäädäntöä ja niitä säädöksiä, joissa tarjotaan suojelua muilta SEUT-sopimuksen 19 artiklassa tarkoitetuilta syrjintäperusteilta. Komissio tutkii myös sukupuoli-

²⁷ 2006/54/EY.

²⁸ 2010/18/EY.

²⁹ Ks. alaviite 9.

identiteettiä koskevia, sukupuoleen perustuvaan syrjintään liittyviä erityiskysymyksiä.

6.3 Sukupuolten tasa-arvoon liittyvä hallintotapa ja sen välineet

Jotta asiassa edistytäisiin, on olennaisen tärkeää vahvistaa yhteistyötä sukupuolten tasa-arvon alalla toimivien eri elinten ja sidosryhmien kanssa. Näitä ovat mm. jäsenvaltioiden hallitukset, Euroopan parlamentti, työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunta, tasa-arvoelimet, kansainväliset järjestöt ja EU:n virastot.

Komissio julkaisee vuosittain tasa-arvokertomuksen, jossa keskitytään kunakin vuonna tiettyyn aiheeseen ja kartoitetaan jäsenvaltioiden hyviä käytänteitä. Se aikoo tämän kertomuksen pohjalta käynnistää sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän vuosittaisen huipputason vuoropuhelun, jossa ovat mukana Euroopan parlamentti, neuvoston puheenjohtajavaltiot ja eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kaltaiset keskeiset sidosryhmät ja jolla seurataan tämän strategian täytäntöönpanossa edistymistä.

Tiivis yhteistyö jäsenvaltioiden hallitusten kanssa jatkuu sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista käsittelevän korkean tason työryhmän kautta. Neuvoa-antava komitea, joka muodostuu jäsenvaltioiden edustajista, eurooppalaisista työmarkkinaosapuolista ja kansalaisyhteiskunnasta, neuvoa edelleen komissiota politiikan ja säädösaloitteiden alalla. Komissio tehostaa hyvien käytänteiden vaihtoa jäsenvaltioiden kesken kaikilla strategiaan kuuluvilla aloilla.

Komissio aikoo edelleen työskennellä tiiviisti yhdessä eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen kanssa.

Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen on kiinteä osa komission päätöksentekoa myös vaikutustenarviointi- ja arviointiprosessissa. Komissio lisää sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tietopohjaa. Euroopan tasa-arvoinstituutin perustamisesta odotetaan koituvan huomattavia vaikutuksia. Instituutti auttaa työohjelmansa puitteissa komissiota ja jäsenvaltioita raportoimaan erityistä huolta aiheuttavilla aloilla Pekingin toimintaohjelman nojalla vahvistetuista EU:n tason indikaattoreista sekä kehittämään tarvittaessa muita indikaattoreita (esimerkiksi naisten ja ympäristön osalta).

Komissio aikoo edelleen lisätä tietoisuutta tasa-arvopolitiikan hyödyistä ja tehdä näitä hyötyjä tunnetuksi. Se aikoo mm. parantaa tasa-arvoa käsittelevää verkkoportaaliaan linkeillä ja edistymistä käsittelevillä päivityksillä.

EU:n seuraava monivuotinen rahoituskehys esitetään vuoden 2011 alkupuoliskolla. Siitä tarjotaan vuoden 2013 jälkeen tukea tässä strategiassa kaavailtujen toimien täytäntöönpanoon. Lisäksi tasa-arvokysymysten nivominen paremmin osaksi nykyisten ohjelmien (2007–2013) täytäntöönpanoa ja niitä koskevaa raportointia tarjoaa vankan perustan, jonka turvin voidaan varmistaa, että sukupuolinäkökulma otetaan mukaan seuraavan ohjelmakauden suunnittelussa. Näin ohjelmien perustaksi saadaan luotettava arviointi naisten ja miesten tilanteesta.

Keskeiset toimet

Komissio aikoo

- tarkastella **miesten roolia** sukupuolten tasa-arvossa ja edistää sukupuolirooleja koskevia hyviä käytänteitä nuorisotoiminnassa, koulutuksessa, kulttuurissa ja urheilussa.
- seurata **EU:n tasa-arvolainsäädännön** asianmukaista täytäntöönpanoa keskittyen erityisesti direktiiveihin 2004/113/EY ja 2006/54/EY. Komissio myös seuraa, missä määrin sukupuoli on otettu huomioon syrjintäkieltodirektiivien soveltamisessa.
- edistää **Pekingin toimintaohjelman** täysipainoista täytäntöönpanoa, indikaattorien kehittäminen ja päivittäminen mukaan luettuina, **Euroopan tasa-arvoinstituutin** tuella.
- esittää sukupuolten tasa-arvossa edistymistä (erityisesti tähän strategiaan kuuluvilla aloilla) käsittelevän **vuotuisen kertomuksen** ennen vuosittaista parlamentin, komission, jäsenvaltioiden ja keskeisten sidosryhmien välillä käytävää **sukupuolten tasa-arvoa käsittelevää** huipputason **vuoropuhelua**.
-